

# کاربرد مدیریت دانش در توسعه خدمات مربوط به سازماندهی منابع چاپی و الکترونیکی کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی ایران در سال ۱۳۹۰

مریم اخوتی<sup>۱</sup>، مهدیه کاشف بیرجندی<sup>۲</sup>، هادی شریف مقدم<sup>۳</sup>

## مقاله پژوهشی

## چکیده

**مقدمه:** مدیریت دانش فرصتی استثنایی برای کتابخانه‌ها فراهم می‌سازد، اگر کتابخانه‌ها از دانش استفاده کنند و آن را به اشتراک گذارند، خدماتشان بهبود خواهد یافت. هدف از مطالعه حاضر کاربرد مدیریت دانش در توسعه خدمات مربوط به سازماندهی منابع چاپی و الکترونیکی کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی ایران می‌باشد.

**روش:** روش مطالعه حاضر پیمایشی و از نوع توصیفی است که در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های جامع وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت که ۲۰ سال از زمان تأسیس آن‌ها گذشته باشد، انجام شد. برای گردآوری اطلاعات در مورد مسئولان کتابخانه‌های مرکزی و آدرس و پست الکترونیک ایشان، به وب سایت دانشگاه‌ها و کتابخانه‌ها مراجعه شده و با استفاده از طریق تماس مستقیم با کتابخانه‌ها اطلاعات مورد نظر گردآوری شد.

**یافته‌ها:** میزان آشنایی مسئولان کتابخانه‌ها با انواع مدیریت دانش در دانش صریح و دانش ضمنی به ترتیب برابر با ۵۴ (۶۰/۶) و ۳۵ (۳۹/۳) بود که این اختلاف معنی دار بود ( $P=0/002$ ) از نظر مسئولان کتابخانه‌ها، کاربرد مدیریت دانش در سازماندهی منابع چاپی ۴۶ (۴۶/۶) و در منابع الکترونیکی ۵۳ (۵۳/۴) بود که تفاوت آماری معنی داری نشان داد ( $P=0/03$ ). بیشترین فراوانی، ۷۳/۲ درصد که برابر با ۴۱ نفر از پاسخگویان می‌باشد، افزایش کارآمدی و کمترین فراوانی، ۲۱/۴ درصد که برابر با ۱۲ نفر می‌باشد. تسهیل کار جمعی را از جمله دلایل استفاده از مدیریت دانش در سازماندهی منابع ذکر کرده‌اند ( $P=0/001$ ).

**بحث و نتیجه گیری:** مسئولان کتابخانه‌ها نیاز به آشنایی بیشتری با دانش صریح دارند. بنابراین نیاز به استفاده از دانش ضمنی در سازماندهی منابع کتابخانه‌ها بیشتر دیده می‌شود.

**واژه‌های کلیدی:** مدیریت دانش، کتابخانه، دانشگاه، منابع

ارجاع: اخوتی مریم، کاشف بیرجندی مهدیه، شریف مقدم هادی. کاربرد مدیریت دانش در توسعه منابع مربوط به سازماندهی منابع

چاپی و الکترونیکی کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی ایران در سال ۱۳۹۰. مجله دانشکده مدیریت و اطلاع رسانی پزشکی

۱۳۹۴؛ ۲(۲): ۲۱-۱۱۳

پذیرش مقاله: ۱۳۹۴/۰۲/۱۵

دریافت مقاله: ۱۳۹۳/۰۷/۲۰

نام نهاده‌اند و دانش به عنوان یک سرمایه و دارایی غیرملموس، جایگاه مهمی در سازمان‌ها پیدا کرده است. بنابراین دانش به

## مقدمه

عصری را که ما در آن زندگی می‌کنیم، عصر اطلاعات و دانش

- ۱- استادیار، مرکز تحقیقات فیزیولوژی، پژوهشکده نروفارماکولوژی، دانشگاه علوم پزشکی کرمان، کرمان، ایران
  - ۲- کارشناسی ارشد، گروه کتابداری و اطلاع رسانی، دانشگاه پیام نور، مشهد، ایران (نویسنده مسئول)
- آدرس: سیرجان، بلوار سید احمد خمینی، دانشگاه پیام نور، کتابخانه دانشگاه پیام نور

تلفن: ۰۳۴۴۲۳۰۹۶۰۰

E-mail: [makashf@yahoo.com](mailto:makashf@yahoo.com)

۳- دانشیار، گروه کتابداری و اطلاع رسانی، دانشگاه پیام نور، مشهد، ایران

از مدیریت دانش در کتابخانه‌ها، تغییر در ساختار کتابخانه‌ها، مدیریت مناسب کارکنان، بازنگری در آموزش کارکنان، بازنگری در خدمات (از جمله سازماندهی منابع) و بازنگری در معیارهای ارزیابی، ضروری می‌باشد (۵).

تغییرات سریع و روزافزون در حوزه‌های علوم و فناوری، موجب شده است که مدیریت سنتی پاسخگوی نیاز سازمان‌های پیچیده امروزی نباشد. سازمان‌ها و محیطی که در آن فعالیت می‌کنند به شدت تغییر یافته‌اند. سازمان‌ها در مواجهه با محیط‌های رقابتی و پویا، در حال کشف دارایی وسیع و پراکنده در سازمان هستند. این دارایی ارزشمند دانش سازمانی است که نه تنها در سازمان‌های تجاری، بلکه در سازمان‌های غیرانتفاعی نظیر کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی نیز ارزش آن آشکار شده است (۶).

بنابراین، مدیریت دانش فرصتی استثنایی برای کتابخانه‌ها فراهم می‌سازد، اگر کتابخانه‌ها از دانش استفاده کنند و آن را به اشتراک گذارند، خدماتشان بهبود خواهد یافت. مدیریت دانش بهبود سازماندهی کتابخانه‌ها را به همراه دارد و آن‌ها می‌توانند به منابع ناملموس (Intangible resources) دست یابند که به کتابداران در انجام بهینه وظایفشان کمک می‌کند (۲). همچنین در صورتیکه از دیدگاه مدیران در خصوص کاربرد مدیریت دانش در یکی از وظایف اصلی کتابخانه یعنی سازماندهی مطلع گردیم، با توجه به اینکه مدیران می‌توانند تأثیر گذار باشند و با مدیران رده بالاتر و همچنین کارکنان در این خصوص تأکید کنند در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌ریزی‌ها نقش تعیین کننده‌ای خواهند داشت. از این رو هدف از مطالعه حاضر کاربرد مدیریت دانش در توسعه خدمات مربوط به سازماندهی منابع چاپی و الکترونیکی کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی ایران می‌باشد.

## روش‌ها

روش این پژوهش پیمایشی و از نوع توصیفی است که در مورد کاربرد مدیریت دانش در توسعه خدمات مربوط به سازماندهی منابع چاپی و الکترونیکی در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی انجام شد. این پژوهش در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های جامع وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و وزارت بهداشت که ۲۰ سال از زمان تأسیس آن‌ها گذشته باشد، انجام شد. تعداد و آدرس دانشگاه‌ها و لیست دانشگاه‌های وزارت علوم و بهداشت از سایت آن وزارتخانه‌ها گرفته شد و جهت اطمینان

عنوان یک سرمایه ارزشمند و دارای ارزش افزوده، مورد توجه بسیاری از سازمان‌های بزرگ قرار گرفته است. امروزه، برخورداری از اطلاعات و دانش روزآمد به موقعیتی استوار برای ادامه حیات فردی و اجتماعی تبدیل شده و حتی توان رقابت در بازارهای فروش و کار منوط به کسب، توسعه و روزآمدی دانش می‌باشد (۱).

برای اینکه بتوان از دانش به صورت کارآمد و در جهت دستیابی سریع به اهداف بهره برد، باید سیستم‌های تهیه، ذخیره، پردازش و اشاعه دانش را به وجود آورد تا در هر زمان و مکانی دسترسی به دانش مورد نیاز فراهم شود. راه‌حلی که در چند سال اخیر توسط بسیاری از صنایع و شرکت‌های بین‌المللی مورد استفاده قرار گرفته است، مدیریت دانش است. مدیریت دانش در پی تکامل مدیریت منابع اطلاعاتی و مدیریت اطلاعات و یا همان مدیریت سنتی کتابخانه‌ها و آرشیوها و مراکز اسناد به وجود آمده است (۲).

Dillon نیز اظهار می‌دارد، مدیریت دانش عنصر مهمی است که می‌تواند از فناوری بهره‌برداری نماید و باعث شود که محیط‌های پردازش حاوی اطلاعات حائز اهمیت شوند. این امر به ویژه برای دانشگاه‌ها و کتابخانه‌ها صادق است. چنانچه مدیریت دانش در کتابخانه‌ها اجرا شود، دانش هر فردی به دانش سازمانی تبدیل می‌شود و افراد هر یک قادر خواهند بود، دانش خود را در سطح گسترده به اشتراک بگذارند (۳). همچنین Gandhi معتقد است که مدیریت دانش توان بالقوه‌ای برای کتابداران برای کسب، گردآوری، سازماندهی و اشاعه حافظه جمعی و دانش کتابداران مرجع دارد، بطوری که ارائه بهتر خدمات و بهره‌وری بیشتر را بدنبال خواهد داشت (۴). در کمک به کتابداران در کتابخانه‌های دانشگاهی که به عنوان سازمان‌های یادگیرنده محسوب می‌شوند، اگر مدیریت دانش اجرا شود، می‌تواند نقش مهمی در ایجاد و حفظ فرهنگ یادگیری داشته باشد. به علاوه مدیریت دانش، نقش مهمی در ارتباط‌های درونی (درون سازمانی) ایفا می‌کند؛ در حالی که کارمندان، تخصص خود را با یکدیگر به اشتراک می‌گذارند و همزمان از هم یاد می‌گیرند که چگونه نیازهای مراجعانشان را برآورده کنند (۲).

از طرف دیگر سازماندهی منابع دانش یکی از ملزومات اساسی محیط علمی و رکن جدایی ناپذیر در فرآیند رشد و تحول دانش به حساب می‌آید. پری‌رخ (۱۳۸۲) معتقد است برای استفاده موفق

پرسشنامه تکمیل گردیده و عودت داده شد که به طور کلی این تعداد برابر ۸۵ درصد کل جامعه پژوهش است. آنالیزها در نرم افزار SPSS نسخه ۲۱ انجام شد. برای توصیف اطلاعات از فراوانی و درصد فراوانی و همچنین برای بررسی ارتباط بین متغیرها از آزمون کای اسکوئر استفاده شد.

### یافته ها

در مجموع ۵۶ نفر وارد مطالعه شدند. از این تعداد ۲۴ نفر مرد (۴۲/۸۶) و ۳۲ نفر (۵۷/۱۴) زن بودند. همچنین از مجموع پاسخگویان ۳ نفر (۵/۳) داری لیسانس، ۳۵ نفر (۶۲/۵) دارای فوق لیسانس و ۱۸ نفر (۳۲/۲) دارای مدرک تحصیلی دکتری بودند. از نظر رشته تحصیلی ۵۱ نفر (۹۱/۱) کتابداری و اطلاع رسانی پزشکی، ۳ (۵/۳) کامپیوتر، ۱ (۱/۸) فیزیولوژی و ۱ (۱/۸) نفر نیز ترویج و آموزش کشاورزی بود. همچنین از نظر سابقه خدمت، ۴ نفر کمتر از ۵ سال، ۱۶ نفر ۱۰-۵، ۱۶ نفر ۱۵-۱۰، ۶ نفر ۲۰-۱۵، ۱۲ نفر ۲۵-۲۰ و ۲ نفر بیش از ۲۵ سال سابقه خدمت داشتند.

میزان آشنایی مسئولان کتابخانه‌ها با انواع مدیریت دانش در دانش صریح و دانش ضمنی به ترتیب برابر با ۵۴ (۶۰/۶) و ۳۵ (۳۹/۳) بود که این اختلاف معنی دار بود ( $P=0/002$ ). میزان آشنایی مسئولان کتابخانه‌ها با مدیریت دانش با پاسخ مسئولان کتابخانه‌ها در جدول ۱ نشان داده شده است.

توسط رؤسای دانشگاه علوم پزشکی کرمان و شهید باهنر نیز در این خصوص بررسی به عمل آمد. تعداد آن‌ها بر اساس اطلاعات به دست آمده ۶۵ دانشگاه است.

برای گردآوری اطلاعات در مورد مسئولان کتابخانه‌های مرکزی و آدرس و ایمیل ایشان به وب سایت دانشگاه‌ها و کتابخانه‌ها مراجعه شده و یا از طریق تماس مستقیم با کتابخانه‌ها اطلاعات مورد نظر گردآوری شد. در این تحقیق برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه استفاده شد. این پرسشنامه به طور کلی دارای ۲۲ سؤال بود که در بخش نخست پرسشنامه، چند سؤال در مورد ویژگی‌های شخصی پاسخگویان یا اطلاعات جمعیت شناختی آن‌ها ارائه شده بود.

برای تعیین روایی در این تحقیق، پیش‌نویس پرسشنامه پس از تأیید استاد راهنما و مشاور بین ۴ نفر از متخصصان رشته کتابداری که در حوزه مدیریت دانش با تجربه می‌باشند توزیع گردید. پس از بررسی، سؤالاتی که دارای اشکال مفهومی و ظاهری بودند اصلاح شدند و در نهایت پرسشنامه‌ای تدوین گردید که مورد تأیید قرار گرفت. ضریب همبستگی پاسخ‌ها ۸۵٪ به دست آمد.

تعداد ۶۵ پرسشنامه از طریق پست، ایمیل، فاکس و تماس مستقیم با کتابخانه‌ها و یا از طریق همکاری رابطین آشنا به آدرس کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های مورد نظر ارسال گردید تا توسط مسئولان این کتابخانه‌ها تکمیل گردد. از این تعداد ۵۶

جدول ۱. سؤالات میزان آشنایی مسئولان کتابخانه‌ها با مدیریت دانش

| سؤالات   | کاملاً موافقم | موافقم | نظری ندارم | مخالفم | کاملاً مخالفم |
|--|---------------|--------|------------|--------|---------------|
| مدیریت دانش اصطلاح جدیدی است برای فعالیتهای قبلی که کتابداران انجام می‌دادند.      | ۱۶/۱٪         | ۳۴٪    | ۱/۸٪       | ۳۵/۷٪  | ۱۲/۴٪         |
| مدیریت دانش انجام فرآیندها را به تأخیر می‌اندازد.                                  | ۰             | ۰      | ۵/۴٪       | ۵۵/۳٪  | ۳۹/۳٪         |
| مدیریت دانش کمک می‌کند تا کتابخانه‌ها بیشتر در راستای اهداف سازمان مادر حرکت کنند. | ۴۶/۴٪         | ۵۱/۸٪  | ۱/۸٪       | ۰      | ۰             |
| مدیریت دانش کمک می‌کند تا کتابخانه‌ها بیشتر به کاربران توجه کنند.                  | ۳۷/۵٪         | ۴۸/۲٪  | ۱۰/۷٪      | ۳/۷٪   | ۰             |
| مدیریت دانش همان مدیریت اطلاعات است.   | ۱۰/۷٪         | ۱۷/۹٪  | ۱۴/۲٪      | ۴۶/۴٪  | ۱۰/۷٪         |
| مدیریت دانش کمک می‌کند تا کتابخانه به جای خدمت محوری به سمت ارزش محوری حرکت کند.   | ۱۷/۹٪         | ۴۸/۲٪  | ۱۹/۶٪      | ۱۴/۲٪  | ۰             |
| مدیریت دانش برای سازماندهی منابع کاربردی ندارد.                                    | ۰             | ۱/۸٪   | ۵/۴٪       | ۶۴/۳٪  | ۲۸/۵٪         |

بیشترین مقدار فراوانی و کمترین میزان ۱۴/۳ درصد مربوط به آشنایی با نقشه های دانش می باشد (جدول ۲).

میزان آشنایی با ابزارهای مدیریت دانش نشان داد ۹۶/۴ درصد پاسخگویان با پایگاه های کتابشناختی آشنا هستند که برابر با

جدول ۲. توزیع میزان آشنایی مسئولان کتابخانه ها با ابزارهای مدیریت دانش

| ابزارهای مدیریت دانش    | فراوانی | درصد فراوانی |
|-------------------------|---------|--------------|
| پایگاه های کتابشناختی   | ۵۴      | ۹۶/۴         |
| فهرست های کتابخانه ای   | ۴۰      | ۷۱/۴         |
| نقشه های دانش           | ۸       | ۱۴/۳         |
| گروه های بحث الکترونیکی | ۳۶      | ۶۴/۳         |
| خدمات نمایه ای          | ۳۵      | ۶۲/۵         |
| کانال های غیررسمی       | ۱۴      | ۲۵/۰         |
| گزارشات                 | ۲۲      | ۳۹/۳         |
| مصاحبه های تخصصی        | ۱۲      | ۲۱/۴         |

اولیه و از نظر ۲۸/۶ درصد در مرحله رشد می باشد که این اختلاف معنی دار بود ( $P=0/001$ ).

یافته ها نشان داد، بیشتر پاسخگویان (۸۰/۴ درصد) پایگاه های کتابشناختی و کمترین تعداد (۷/۱ درصد) کانال های غیررسمی را ابزارهای مؤثر در سازماندهی دانش منابع کتابخانه ذکر کرده اند ( $P=0/001$ ) (جدول ۳).

از نظر مسئولان کتابخانه ها، کاربرد مدیریت دانش در سازماندهی منابع چاپی ۴۶(۴۶/۶) و در منابع الکترونیکی ۵۳(۵۳/۴) است که تفاوت آماری معنی داری نشان داد ( $P=0/003$ ). همچنین نتایج نشان داد از نظر ۵/۴ درصد از مسئولان کتابخانه های مورد بررسی، بکارگیری مدیریت دانش در کتابخانه اصلاً وجود ندارد. از نظر ۲۶/۸ درصد مسئولان، بکارگیری مدیریت دانش در کتابخانه در مرحله پیدایش یا تولید، از نظر ۳۹/۳ درصد در مرحله

جدول ۳. توزیع فراوانی متغیر ابزارهای مؤثر مدیریت دانش در سازماندهی دانش منابع کتابخانه

| ابزارهای مؤثر مدیریت دانش در سازماندهی دانش منابع کتابخانه | فراوانی | درصد فراوانی |
|--|---------|--------------|
| پایگاه های کتابشناختی                                      | ۴۵      | ۸۰/۴         |
| فهرست های کتابخانه ای                                      | ۲۹      | ۵۱/۸         |
| نقشه های دانش  | ۷       | ۱۲/۵         |
| گروه های بحث الکترونیکی                                    | ۱۳      | ۲۳/۲         |
| خدمات نمایه ای   | ۳۱      | ۵۵/۴         |
| کانال های غیررسمی  | ۴       | ۷/۱          |
| گزارشات  | ۷       | ۱۲/۵         |
| مصاحبه های تخصصی   | ۶       | ۱۰/۷         |

فراوانی را به خود اختصاص داده است، فناوری‌های موجود برای اشتراک دانش در کتابخانه‌ها ذکر کرده‌اند ( $P=0/001$ ) (جدول ۴).

تعداد ۴۹ نفر (۸۷/۵٪) پاسخگویان که برابر با بیشترین فراوانی در پاسخگویان می‌باشد پست الکترونیک، و تعداد ۸ نفر (۱۴/۳٪) RSS (Rich Site Summary) را که کم‌ترین

#### جدول ۴. توزیع فراوانی متغیر فناوری‌های موجود برای اشتراک دانش در کتابخانه‌ها

| فراوانی | درصد فراوانی | فناوری‌های موجود برای اشتراک دانش در کتابخانه‌ها |
|---------|--------------|--|
| ۴۹      | ۸۷/۵         | پست الکترونیک                                    |
| ۲۶      | ۴۶/۴         | وبلاگ  |
| ۸       | ۱۴/۳         | RSS  |
| ۴۱      | ۷۳/۲         | اتوماسیون اداری                                  |

مدیریت دانش در سازماندهی منابع ذکر کرده‌اند ( $P=0/001$ ) (جدول ۵).

بیشترین فراوانی (۷۳/۲ درصد) که برابر با ۴۱ نفر از پاسخگویان می‌باشد، افزایش کارآمدی و کم‌ترین فراوانی (۲۱/۴ درصد) که برابر با ۱۲ نفر می‌باشد، تسهیل کار جمعی را دلایل استفاده از

#### جدول ۵. توزیع فراوانی متغیر مهمترین دلایل استفاده از مدیریت دانش در سازماندهی منابع

| فراوانی | درصد فراوانی | دلایل استفاده از مدیریت دانش در سازماندهی منابع |
|---------|--------------|---|
| ۴۱      | ۷۳/۲         | افزایش کارآمدی                                  |
| ۱۵      | ۲۶/۸         | افزایش نوآوری                                   |
| ۳۵      | ۶۲/۵         | ارتقاء انتقال دانش                              |
| ۱۲      | ۲۱/۴         | تسهیل کار جمعی                                  |

(تا حدودی)، و از نظر ۲ نفر که برابر با ۳/۶ درصد می‌باشد این کاربرد خیلی زیاد می‌باشد، که این تعداد برابر با کمترین فراوانی می‌باشد ( $P=0/001$ ) (جدول ۶).

با توجه به نتایج از نظر ۶۴/۳ درصد از پاسخگویان مورد بررسی در گروه نمونه که برابر با بیشترین فراوانی (۳۶ نفر) می‌باشد، کاربرد فرایند مدیریت دانش در سازماندهی منابع، متوسط

## جدول ۶. توزیع فراوانی متغیر میزان کاربرد فرایند مدیریت دانش در سازماندهی منابع کتابخانه

| درصد فراوانی | فراوانی | کاربرد فرایند مدیریت دانش در سازماندهی منابع |
|--------------|---------|--|
| ۰            | ۰       | خیلی کم                                      |
| ۸/۹          | ۵       | کم   |
| ۶۴/۳         | ۳۶      | متوسط  |
| ۲۳/۲         | ۱۳      | زیاد   |
| ۳/۶          | ۲       | خیلی زیاد                                    |
| ۱۰۰          | ۵۶      | کل   |

است. در نتیجه می‌توان گفت که از نظر بیشتر مسئولان کتابخانه‌ها، بکارگیری مدیریت دانش در کتابخانه در مراحل اولیه می‌باشد.

در بررسی وضعیت بکارگیری مدیریت دانش در سازماندهی منابع کتابخانه از نظر مسئولان کتابخانه‌ها، محاسبات نشان داد که وضعیت بکارگیری مدیریت دانش در بخش سازماندهی منابع از نظر مسئولان کتابخانه‌ها یکسان نیست و با توجه به اینکه بکارگیری مدیریت دانش در بخش سازماندهی در مرحله اولیه برابر ۳۹/۳ درصد و بیشتر از مراحل دیگر است، در نتیجه می‌توان گفت که از نظر بیشتر مسئولان کتابخانه‌ها بکارگیری مدیریت دانش در بخش سازماندهی کتابخانه در مراحل اولیه می‌باشد. گاندی نیز در پژوهش خود وضعیت بکارگیری مدیریت دانش در خدمات مرجع کتابخانه را در مرحله پیدایش می‌داند. بنابراین می‌توان استنباط کرد باید به کامل کردن چرخه مدیریت دانش در کتابخانه‌ها بیشتر توجه داشت تا پیاده‌سازی مدیریت دانش در بخش‌های مختلف کتابخانه بتواند مراحل بالاتری را طی کند (۴).

از دیدگاه مسئولان کتابخانه‌ها در مورد ابزارهای مؤثر مدیریت دانش در سازماندهی منابع کتابخانه اکثریت مسئولان کتابخانه‌ها (۸۰/۴٪) پایگاه‌های کتابشناختی را ابزار مؤثر در سازماندهی منابع کتابخانه ذکر کرده‌اند و اقلیت که برابر با ۷/۱ درصد می‌باشد، کانال‌های غیررسمی را ابزار مؤثر در سازماندهی منابع کتابخانه ذکر کرده‌اند. در این سؤال به ابزارهای مؤثر دیگری توسط

## بحث و نتیجه‌گیری

میزان آشنایی مسئولان کتابخانه‌ها با پایگاه‌های کتابشناختی برابر ۹۶/۴ درصد و بیشتر از ابزارهای دیگر است، در نتیجه می‌توان گفت که اکثر مسئولان کتابخانه‌ها با پایگاه‌های کتابشناختی آشنایی دارند. سنیمان و مفیدی (۱۳۸۴) نیز در پژوهش خود میزان آشنایی کارکنان کتابخانه‌های دانشگاهی را با اینترنت به عنوان یکی از مؤثرترین ابزارهای مدیریت دانش سنجیده‌اند و آنچه در آخر نتیجه گرفته‌اند، این است که اهمیت مدیریت دانش و ارزش اینترنت به عنوان ابزاری برای مدیریت دانش بر کسی پوشیده نیست که دلیل بر افزایش میزان آشنایی کارکنان و مسئولان کتابخانه‌ها با مدیریت دانش و ابزارهای آن می‌باشد.

نظر مسئولان کتابخانه‌ها در زمینه کاربرد مدیریت دانش در سازماندهی منابع چاپی و الکترونیکی در سؤال دوم مورد بررسی قرار داده شده است، با توجه به اینکه در یافته‌های تحقیق کاربرد مدیریت دانش در سازماندهی منابع الکترونیکی برابر ۹۴/۶ درصد و بیشتر از کاربرد مدیریت دانش در سازماندهی منابع چاپی به دست آمده است، در نتیجه می‌توان گفت که از نظر اکثریت مسئولان کتابخانه‌ها مدیریت دانش در سازماندهی منابع الکترونیکی کاربرد بیشتری دارد.

در بررسی وضعیت بکارگیری مدیریت دانش در کتابخانه‌های مرکزی از نظر مسئولان کتابخانه‌ها وضعیت بکارگیری مدیریت دانش در مرحله اولیه برابر ۳۹/۳ درصد و بیشتر از مراحل دیگر

انواع مدیریت دانش متفاوت می‌باشد و با توجه به اینکه آشنایی مسئولان کتابخانه‌ها با دانش صریح برابر ۹۶/۴ درصد و بیشتر از دانش ضمنی است، در نتیجه می‌توان گفت که اکثریت مسئولان کتابخانه‌ها با دانش صریح آشنایی دارند. بیشتر مسئولان کتابخانه‌های مورد بررسی میزان اهمیت دانش ضمنی در سازماندهی کتابخانه را زیاد ارزیابی کرده‌اند.

انتهایی (۱۳۸۱) (۹-۱۴) نیز در پایان‌نامه خود برنامه مدیریت دانش ضمنی کارکنان کتابخانه‌های تخصصی وابسته به وزارت ارشاد اسلامی شهر تهران را مورد توجه قرار داده است. وی وضعیت مدیریت دانش ضمنی نیروی انسانی (کارکنان) این کتابخانه‌ها، مهارت‌ها و تخصص‌های آن‌ها را جهت شرکت در برنامه مدیریت دانش مورد بررسی قرار داده است. یافته‌های این مطالعه نشان داد که در این کتابخانه‌ها دانش کارکنان مشاغل در کتابخانه‌های مورد بررسی به عنوان یک سرمایه سازمانی مورد توجه نمی‌باشد و مهارت و تخصص آنها جهت استفاده از فن‌آوری‌های اطلاعاتی مرتبط به میزان کمی است و هیچ اقدامی جهت ذخیره و اشتراک دانش کارکنان صورت نگرفته است.

از نظر مسئولان کتابخانه‌های مورد بررسی در گروه نمونه، کاربرد دانش صریح در رده زیاد برابر ۶۷/۹ درصد و بیشتر از رده‌های دیگر است، در نتیجه می‌توان گفت که از نظر بیشتر مسئولان اهمیت دانش صریح در سازماندهی منابع کتابخانه زیاد می‌باشد.

مسئولان کتابخانه‌ها به علت دسترسی به پایگاه‌های کتابشناختی و فهرست‌های کتابخانه‌ای که اطلاعات در آن‌ها نمایه و در دسترس قرار می‌گیرند، آشنایی بیشتری با دانش صریح دارند. بنابراین نیاز به استفاده از دانش ضمنی در سازماندهی منابع کتابخانه‌ها بیشتر دیده می‌شود. از دیدگاه مدیران، مدیریت دانش در سازماندهی منابع الکترونیکی ضرورت بیشتری دارد و نیاز به سازماندهی این منابع در کتابخانه‌ها در کنار سازماندهی منابع چاپی در اولویت کار کتابخانه احساس می‌شود.

مسئولان کتابخانه اشاره شده است، از قبیل سیستم‌های مدیریت محتوا، ابزارهای بازیابی اطلاعات، بانک‌های اطلاعاتی و پورتال‌های وبی.

در سنجش فناوری‌های موجود برای اشتراک دانش در کتابخانه‌ها از دیدگاه مسئولان کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های جامع تجزیه و تحلیل داده‌ها نشان داد که تعداد ۴۹ نفر (۸۷/۵٪) پاسخگویان که برابر با بیشترین فراوانی در پاسخگویان می‌باشد، پست الکترونیکی و تعداد ۸ نفر (۱۴/۳٪) RSS را که کم‌ترین فراوانی را به خود اختصاص داده است، فناوری‌های موجود برای اشتراک دانش در کتابخانه‌ها ذکر کرده‌اند. پاسخ‌های دیگری نیز به این پرسش داده شده است که شامل موارد اینترانت و پورتال‌های کتابخانه‌ای و Endnote می‌باشند.

نتایج پژوهش پری‌رخ (۱۳۸۵) حاکی از آن است که کتابداران برای اشتراک دانش ارزش قائلند، به اشتراک دانش تمایل دارند و برای آن آماده‌اند؛ در مقابل رهبران کتابخانه‌ها آگاهی لازم نسبت به مدیریت دانش و ملزومات و نیازهای آن را ندارند (۷)، اما در پژوهش حاضر ملاحظه کردیم که مدیران کتابخانه با اشتراک دانش آگاهی دارند که دلیل برآشنایی با مدیریت دانش و کاربردهای آن می‌باشد که این نتیجه نیز می‌تواند استدلالی از شناخته شدن مدیریت دانش در سال‌های اخیر توسط مدیران و مسئولان سازمان‌ها باشد.

خوانساری (۱۳۸۴) مؤلفه‌های گردآوری، سازماندهی و اشاعه منابع دانش و نیروی انسانی مورد نیاز جهت اجرای مدیریت دانش را بررسی کرده است و وضعیت سازماندهی و اشاعه دانش را برای اجرای مدیریت دانش پایین‌تر از حد متوسط نتیجه‌گیری کرده است (۸) اما در پژوهش حاضر کاربرد فرایند مدیریت دانش در سازماندهی منابع از نظر مسئولان کتابخانه‌ها در حد متوسط نتیجه‌گیری شده است.

محاسبات نشان داد که میزان آشنایی مسئولان کتابخانه‌ها با



## Reference:

1. Gazani A. Knowledge management strategy; compilation of knowledge or a knowledge exchange. *Faslnameh-Ketab* 2007, 69:93-106. [In Persian]
2. Snyman R, Mofidi H. 'The utilisation of an intranet as a knowledge management tool in academic libraries. Translated by Saraf Zadeh M. *Nama* 2005, 5(1). Available from :<http://www.Irandoc.ac.ir>
3. Dillon M. Knowledge management opportunities for libraries and universities. *Library and Information Science Annual* 1999,7: 3-11
4. Gandhi E. Knowledge management and reference services. *The Journal of Academic Librarianship* 2004,30(5):368-81
5. Parirokh M. Knowledge Management: a tool for change in the management of libraries. *Fasnam-e Ketab* 2003, 56: 112-26. [In Persian]
6. Shojaei M. Challenges facing knowledge management. *Ertebat-e Elmi* 2010, 18(2). [In Persian]
7. Parirokh M. The role and function of organizational culture and leadership in enhancing knowledge sharing among reference librarians in academic libraries: a case study. *Studies in Education and Psychology* 2006, 7(1) :105-27. [In Persian]
8. Khansari J. Knowledge management in specialized libraries of Tawanir Company and proposing model. (PhD dissertation). Tehran: Azad University; 2005. [In Persian]
9. Entehaei AR. The proposed model for knowledge management in specialized libraries of the Ministry of Culture and Islamic Guidance in Tehran. (MS dissertation). Tehran: Azad University;2002
10. Sinha A. Knowledge management in academic libraries. *Journal of Indian Research* 2014, 2(1): 123-5.
11. Pandey SBN. Re-engineering of library services and knowledge management in context of digital environment. *Seminar of Opportunities and Challenges of the Institutional Library in Rural Areas* 2014, 191.
12. Jain P. Knowledge management in academic libraries in developing countries: a case of Southern Africa. *AFFRIKA Journal of Politics, Economics and Society: Information access and management* 2014, 4(1 & 2): 7-37.
13. Islam MA, Agarwal NKK, Ikeda M. Knowledge management for service innovation in academic libraries: a qualitative study. *Library Management* 2015, 36(1/2), 40-57.
14. Rusuli, MSC, Tasmin R, Takala J, Hashim NA. Structural Equation Model of Knowledge Management Practices and Library Users' Satisfaction at Malaysian University Libraries (2014). *Proceeding in The 8th International Conference on Knowledge Management in Organizations*. Springer Netherlands; 2014.



## Application of knowledge management in the development of services related to the organization of print and electronic resources of the Iranian universities' central libraries

Maryam Okhovati<sup>1</sup>, Mahdieh Kashef Birjandi<sup>2</sup>, Hadi Sharif Moghadam<sup>3</sup>

### Original Article

#### Abstract

**Introduction:** Knowledge management provides exceptional opportunities for libraries. If libraries use and share knowledge management, their services will be promoted. This study aims to investigate the application of knowledge management in libraries' services related to organization of printed and electronic resources at central libraries of governmental universities.

**Method:** This is a descriptive survey. All central libraries of governmental universities (both Ministry of Health and Medical Education and Ministry of Science, Research and Technology) which had been established sooner than 20 years were selected and the questionnaires were distributed among 65 managers of the libraries. Fifty-six questionnaires were gathered.

**Result:** The familiarity level of km among the libraries managers with explicit and implicit knowledge was 54(60.6) and 35(39.3), respectively and the difference was significant ( $p=0.002$ ). According to the managers, km application in printed resources organization 46 (46.6) was statistically different from electronic resources organization 53 (53.4) ( $p=0.03$ ). A large percent (73.2%) believed applying KM in resources organization led to effectiveness increase and a few (21.4%) put forward km would facilitate team working.

**Conclusion and Discussion:** Library officials need to be more familiar with their explicit knowledge. So requires the use of tacit knowledge in the organization of library resources more visible.

**Keywords:** Knowledge management, Library, University, Source

**Citation:** Okhovati M, Kashef Birjandi M, Sharif Moghadam H. **Application of knowledge management in the development of services related to the organization of print and electronic resources of the Iranian Universities' central libraries.** J Manage Med Inform Sci 2015, 2(2): 113-21

Received: 12/10/2014

Accepted: 05/05/2014

1- Assistant Professor, Physiology Research Centre, Institute of Neuropharmacology, Kerman University of Medical Sciences, Kerman, Iran

2- Student, Payam Noor University, Mashhad, Iran (Corresponding Author)  
Address: Sirjan, Seyed Ahmad Khomeini blv, Payam Noor University, Library unit  
Phone: 03442309600  
E-mail: makashef@yahoo.com

3- Associate Professor, Payam Noor University, Mashhad, Iran